

*Родоман Т. О., здобувач Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук України*

ХАРАКТЕРИЗУЮЧІ ОЗНАКИ ПОНЯТТЯ «ЗМІНА УМОВ ДОГОВОРУ» В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

***Анотація.** Мобільність цивільного обороту та швидкість розвитку ринкових відносин є основоположними чинниками видозміни договірних зобов'язань, адже протягом дії будь-якого із договорів виникають обставини (залежні або незалежні від волі сторін правовідносин), які потребують уточнення для одержання очікуваного результату кожною із сторін правочину.*

У науковій статті проаналізовано поняття «зміна умов договору» в контексті положень ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України: одним із способів захисту цивільних прав та інтересів є зміна правовідношення. Надано характеристику положенням ст. 651–652 Цивільного кодексу України щодо підстав для зміни договору, якими є: згода сторін; рішення суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною; одностороння відмова від договору у повному обсязі; істотна зміна обставин, якими сторони керувалися при укладенні договору.

Досліджено положення ст. 653 Цивільного кодексу України щодо правових наслідків зміни умов договору та первісних умов, які підлягають зміні у правовідношенні при наявності підстав, встановлених ст. 651–652 Цивільного кодексу України.

Запропоновано внести зміни до Цивільного кодексу України, оскільки відсутність легально-го визначення поняття «зміна умов договору» є теоретичною прогалиною цивільного права.

***Ключові слова:** договір, правовідношення, зміна умов договору, згода сторін, вимога, відмова від договору, істотна зміна обставин, істотні умови договору, Цивільний кодекс України.*

Постановка проблеми. Відповідно до положень ч. 1 ст. 15 Цивільного кодексу України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання, а також наділена правом звернення до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу (ч. 1 ст. 16 Цивільного кодексу України).

Частиною 2 ст. 16 Цивільного кодексу України встановлений перелік способів захисту цивільних прав та інтересів, одним з яких є зміна правовідношення. Підстави, правові наслідки та форма зміни умов договору (правовідношення) регулюються положеннями особливої частини Цивільного кодексу України, зокрема ст. 651–654, проте жодна із вказаних норм матеріального права не містить дефініції «зміна умов договору», що можна вважати теоретичною прогалиною цивільного законодавства.

Мета статті. Статтею 16 Цивільного кодексу України визначений перелік способів захисту цивільних прав і інтересів, які насамперед здійснюється судами, проте такий спосіб захисту, як зміна правовідношення (зміна умов договору) залишається малодослідженим і містить численні прогалини, а тому саме на цю частину невирішеної проблеми і буде спрямована увага в цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання, пов'язані з проблематикою зміни умов договору, досліджували: В.В. Луць, Н.С. Кузнецова, А.Г. Ярема, А.М. Блащук, І.О. Ромащенко та інші, які розглядали зміну договору (правовідношення) з точки зору способу захисту цивільних прав і інтересів, деякою мірою аналізували підстави та наслідки зміни, проте питання щодо дефініції поняття «зміна умов договору» на сьогоднішній день є

не вирішеним і потребує детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. Статтею 8 Загальної декларації прав людини 1948 року гарантовано право кожної людини на ефективне відновлення своїх прав компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй Конституцією або законом [1]. Оскільки такий захист здійснюється насамперед судами, проблема окреслення кола способів захисту цивільних прав та інтересів і з'ясування механізмів їх дії має надзвичайно важливе значення для реального впровадження у суспільні відносини, закріпленого у ч. 1 ст. 8 Конституції принципу верховенства права [2, с. 3].

Цивільний кодекс України, зокрема ст. 629, проголошує принцип обов'язковості договору, чим на законодавчому рівні закріплено правило непорушності укладеного правовідношення, тобто зафіксованих раніше в договорі умов [3].

За своєю природою договір є гнучким правовим інструментом, який за наявності певних підстав, що передбачені положеннями ст. 651–652 Цивільного кодексу України, можна адаптувати до нових умов цивільного обороту, суспільних відносин тощо.

А.Г. Ярема пов'язує зміну умов правовідношення з договірними зобов'язаннями. Вказує, що зміна правовідносин у ст. 651–652 Цивільного кодексу України формулюється стосовно договірних зобов'язань як зміна договору. Вона можлива тільки за наявності підстав, передбачених цими статтями, а також іншими спеціальними положеннями законів [4, с. 14].

Частиною 1 ст. 651 Цивільного кодексу України визначена можливість зміни договору за згодою сторін: зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом.

Можливість у будь-який час змінити умови договору впливає з принципу свободи договору (є однією із загальних засад цивільного законодавства згідно з ст. 3 Цивільного кодексу України), який є послідовним та основоположним началом регулювання сучасного цивільного обороту. В основі зміни договору за згодою сторін знаходиться їх спільне волевиявлення, яке відповідає волі кожного із них і спрямоване на зміну правовідношення на узгоджених нових умовах. Сторони в будь-який момент можуть на свій розсуд за взаємною згодою змінити умови договору, що варто визнати найоптимальнішим варіантом зміни умов договору в силу безконфліктності інтересів кожної із сторін.

Зміна договору за згодою сторін найбільше відповідає природі договірних відносин, оскільки при цьому зобов'язання змінюються за взаємною згодою сторін, на основі чого був укладений договір. Договір буде вважатися зміненим з моменту укладення сторонами правочину про зміну договору, якщо інше не передбачено у самому правочині [5, с. 61].

Проте, слід враховувати, що не завжди сторони наділені правом зміни умов договору. Наприклад, ч. 5 ст. 2 Закону України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» встановлено, що умови договору про іпотечний борг, який був включений до консолідованого боргу, змінити не підлягають [6]. Із наведеної норми вбачається, що сторони в даному випадку позбавлені можливості змінити договір навіть й при наявності взаємної згоди сторін щодо внесення змін у договір, а тому в кожному окремому випадку необхідно досліджувати природу правовідносин, від якої залежить можливість зміни умов договору навіть при наявності спільного волевиявлення його учасників, яке відповідає волі кожного з них і направлене на зміну вже існуючого договору на узгоджених раніше між ними умовах.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 651 Цивільного кодексу України договір може бути змінено за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Тобто, звернутися до суду з вимогою про зміну договору можна лише у тому випадку, якщо має місце істотне порушення в діях іншого контрагента і воно безпосередньо стосується договірних зобов'язань.

Термін «істотне порушення» використовується законодавцем у ч. 2 ст. 651 Цивільного кодексу України як оціночна категорія і визначається як таке порушення другою стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того,

на що вона розраховувала при укладенні договору.

Сторона, яка ставить питання про зміну договору, має довести наявність істотного порушення договору та наявність шкоди, завданої цим порушенням другою стороною. Така шкода може бути виражена у вигляді як реальних збитків та (або) упущеної вигоди, так і моральної (немайнової) шкоди [7, с. 179].

Частиною 3 ст. 651 Цивільного кодексу України встановлено право на односторонню відмову від договору в повному обсязі або частково, якщо право на таку відмову встановлено договором або законом, то договір є відповідно розірваним або зміненим.

Як правило, такий спосіб є одним із засобів правового захисту, що застосовується без звернення до суду, і являється наслідком серйозного порушення, найчастіше – невиконання своїх зобов'язань однією із сторін. Цивільним кодексом України встановлено, що одностороння відмова можлива лише у випадках, коли така відмова допускається законом або згодою сторін, тобто про це повинно бути чітко зазначено в тексті договору.

В. Вітрянський та М. Брагінський зазначають, що одностороння відмова від договору можлива тільки в тих випадках, коли це допускається законом або угодою сторін. Одностороння відмова від виконання означає його зміну. Це правило діє лише в тих випадках, коли це передбачено законом або договором [8].

Стаття 652 Цивільного кодексу України передбачає можливість зміни договору у разі істотної зміни обставин. Зміна обставин є істотною, якщо вони змінилися настільки, що якби сторони могли це передбачити, то вони не уклали б або уклали б його на інших умовах.

Внаслідок істотної зміни обставин договір потребує зміни в тому випадку, коли в результаті такої зміни порушується співвідношення майнової зацікавленості сторін договору і одна із сторін договору втрачає комерційну зацікавленість для виконання прийнятих зобов'язань. Тобто, сторона, яка очікує позитивного економічного результату від договору, по причині істотної зміни обставин не отримує того, на що була вправі розраховувати при його укладенні.

Практично будь-яка зміна обставин впливає на умови виконання зобов'язання та на його кінцевий результат, однак не будь-яку зміну обставин можна вважати причиною для зміни умов договору.

З моменту укладення договору під час його виконання можлива зміна обставин, які мають характер істотних для сторін. Істотна зміна обставин порушує досягнутий баланс між сторонами, які уклали договір. Відновлення досягнутого балансу сторін у договорі у зв'язку з істотною зміною обставин можливе за рахунок нормативного регулювання визначеного у ст. 652 Цивільного кодексу України. При зміні договору посилання на істотну зміну обставин можливе лише у тому випадку, коли сторони при укладенні визначили такі обставини, як істотні [5, с. 64].

Для характеристики поняття зміни договору не має значення ні кількісна сторона, оскільки змінені можуть бути відразу всі умови договору, ні якісна сторона договору, тобто які умови договору змінюються і в якому обсязі. Зміні можуть бути піддані будь-які умови договору, а саме: про предмет, про спосіб виконання, про місце або термін виконання тощо. Зміна договору не завжди зачіпає зміст основного зобов'язання, оскільки можуть бути змінені умови, що встановлюють додаткові зобов'язання, права і обов'язки на випадок його порушення тощо.

Згідно положень ч. 1 ст. 653 Цивільного кодексу України зміні підлягає предмет, місце, строки виконання, проте вказаний перелік не є вичерпний, що дає підстави для широкого тлумачення норми.

Цивільне законодавство не містить прямої вказівки щодо того, які істотні умови договору допустимі для зміни, а які договірні умови не підлягають зміні під впливом будь-яких обставин. Усі елементи структури правовідносин можуть зазнавати змін під впливом юридичних фактів [9, с. 12].

Проте, в ряді випадків, закон обмежує можливість сторін по зміні існуючих умов договору. Так, наприклад, строк договору піднайму не може перевищувати строку договору найму житла (ч. 3 ст. 823 Цивільного кодексу України); договір найму житла вважається укладеним на 5 років, якщо у договорі строк не встановлений (ч. 1 ст. 821 Цивільного кодексу України) тощо.

Складність зміни правовідношення полягає у тому, що вона на відміну від припинення правовідношення, яке за будь-яких умов означає припинення всіх прав та обов'язків суб'єктів, може «протікати» в різних формах і завжди означає збереження існуючого правовідношення з певним обсягом прав та обов'язків у його сторін. Результатом зміни умов договору є не повне припинення правового зв'язку між його сторонами, а лише зміна змісту правовідношення, а саме: видозміна зобов'язання сторін, доповнення існуючого зобов'язання новими правами та обов'язками, часткове припинення в певній мірі зобов'язання.

Зміна договору не спрямована на ліквідацію укладеного сторонами договору, а вона спрямована лише на зміну окремих його умов шляхом вчинення, як правило, обома сторонами відповідних юридичних дій, які фактично за своєю природою є правочином, оскільки правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ч. 1 ст. 202 Цивільного кодексу України).

Слід також зазначити, що не будь-яка зміна правовідношення є зміною окремих прав та обов'язків у ньому, оскільки можливе припинення частини прав та обов'язків, яке призводить до того, що правовідношення в цілому продовжує існувати, але у зміненому вигляді. Так, якщо у складному правовідношенні у однієї із сторін є декілька прав (наприклад, право вимагати передачі товару та право на інформацію про товар), одне з яких припиняється, то відповідно правовідношення змінюється. Разом з тим, у простих правовідношеннях, в яких одній стороні правовідношення належить одне право, якому кореспондує відповідний єдиний юридичний обов'язок іншої сторони, зміна його означає в тому числі й зміну права [10, с. 33].

Можливість зміни договору як вольова дія правомочної сторони має за мету з моменту, вказаного в договорі, змінити на майбутній час конкретно визначені умови договору.

Коментуючи зазначений у цивільному законодавстві спосіб захисту цивільних прав – зміна правовідношення (зміна умов договору), О.В. Дзера говорить, що він пов'язаний з необхідністю змінити існуюче правовідношення у зв'язку з, наприклад, порушенням його однією із сторін. Зокрема, ця вимога може проявлятися у позові: про зміну вартості некомплектного товару чи товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу [11, с. 40].

Законодавча база України не містить легального визначення поняття «зміна умов договору», незважаючи на те, що це є одним із базових понять цивільного права. Зміст основоположних понять має бути визначений на рівні матеріального закону. Це дасть змогу уникнути ситуацій, коли законодавець, регламентуючи ті чи інші процедури, не визначає змісту базових понять (в даному випадку «зміна умов договору»). Відсутність поняття «охоронюваний законом інтерес» свого часу зумовило необхідність звернення до Конституційного Суду України з відповідним поданням про необхідність тлумачення окремих положень та прийняття у подальшому Рішення від 01 грудня 2004 року №18рп/2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень ч.1 ст.4 ЦПК України (справа про охоронюваний законом інтерес) [2, с. 13].

Зміну умов договору слід розуміти як чітко передбачену юридично-логічну послідовність дій та стадій, які засновані на певних діях сторін правовідношення, що виражається в різноманітних способах узгодження нових умов договору шляхом волевиявлення. Така модифікація договору означає, що при збереженні його сили в цілому, та чи інша умова або кілька з них, в тому числі й ті, котрі пов'язані з виконанням договірних зобов'язань, формуються по-новому, в порівнянні з тим, як це було зафіксовано початково при укладенні первісного договору.

Висновки. Під зміною договору слід розуміти зміну його умов із збереженням моделі договору, проте колишні права та обов'язки можуть припинятися повністю або частково, внаслідок чого виникають нові, враховуючи, що ознаки початкового зобов'язання залишаються незмінними.

Зміна умов договору призводить до денонсації умов первинного договору, які після «модифікації» підлягають виконанню у новому узгодженому вигляді.

Підстави зміни умов договору визначені ст. 651–652 Цивільного кодексу України, а саме: згода сторін (воля до зміни договору повинна мати місце у кожного із контрагентів, тобто ко-

жен із учасників договору повинен бажати зміни правовідносин і бути зацікавленим у настанні правових наслідків своїх дій); істотне порушення договору (необхідно враховувати критерій істотності, який включає в себе такі складові: наявність шкоди, значна міра позбавлення того, на що сторона розраховувала при укладенні договору); одностороння відмова від договору; істотна зміна обставин.

Положення ч. 1 ст. 653 Цивільного кодексу України не визначають вичерпного переліку умов, які підлягають зміні, а тому будь-які структурні елементи правовідношення можуть бути піддані трансформації.

Цивільний кодекс України не містить визначення поняття «зміна правовідношення (зміна умов договору)», що призводить до ситуації наявності механізму регулювання договірних правовідносин (у даному випадку – зміна правовідношення/умов договору) за відсутності першочергового та фундаментального поняття, що можна назвати своєрідним «казусом матеріального права», а тому законодавцеві варто внести зміни до Цивільного кодексу України з метою удосконалення правового механізму зміни правовідносин.

Список використаної літератури

1. Загальна декларація прав людини від 12 грудня 1948 року: станом на 01 лютого 2015 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print1393250787567541.
2. Ярема А.Г. Захист цивільних прав та інтересів судом: окремі питання теорії та практики / А.Г. Ярема, А.В. Лужанський, З.П. Мельник. – К.: Істина, 2014. – 420 с.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року: станом на 01 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 435-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1382955705648366>.
4. Ярема А.Г. Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / А.Г. Ярема, В.Г. Ротань. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.
5. Вавженчук С.Я. Договірне право: навчальний посібник / С.Я. Вавженчук. – К.: КНЕУ, 2011. – 584 с.
6. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19 червня 2003 року: станом на 01 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 979-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/979-15/print1382955705648366>.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 3-тє вид., перероб. і доп. / О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова, В.В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т.ІІ. – 1088 с.
8. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества / М.И. Брагинский, В.В. Витрянский. – М.: Статут, 2000. – 800 с.
9. Ромащенко І.О. Зміна та припинення цивільного правовідношення як способи захисту цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2014. – 18 с.
10. Ромащенко І.О. Деякі аспекти зміни та припинення цивільних правовідносин / І.О. Ромащенко // Господарство, підприємство і право. – 2011. – №3. – С. 32–35.
11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 3-тє вид., перероб. і доп. / О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова, В.В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т.І. – 832 с.

Rodoman Tetiana,
*Researcher of the Scientific Research Institute
of Private Law and Business
named after academician F.G. Burchak
of the National Academy of Law Sciences of Ukraine*

DESCRIBING FEATURES OF THE CONCEPT OF CONTRACT TERMS CHANGING IN THE CIVIL LEGISLATION OF UKRAINE

Abstract. *Mobility of civilian traffic and rapidity of market relations development are fundamental factors of contractual relationship changing because during the act of any agreement there are circumstances (dependent or independent of the will of the relationship parties) that need to be clarified in order to obtain the expected results of each party.*

The concept of contract terms changing in the context of the provisions of Part 2 of Art.16 of the Civil Code of Ukraine is analyzed: one of the way of protecting civil affairs and interests is the relationship changing. Provisions of Art.651-652 of the Civil Code of Ukraine on the grounds for changing the contract, which are: consent of the parties; court decision at the request of either party in the event of substantial breach of contract by the other party; unilateral rejection of the contract in its entirety; a significant change in circumstances which the parties were guided in the contract, are characterized in this article.

Provisions of Art. 653 of the Civil Code of Ukraine on the legal consequences of contract terms changing and original conditions which are changed in relationship if there are the grounds determined by Art. 651-651 of the Civil Code of Ukraine, are investigated in this scientific article.

It is proposed to amend the Civil Code of Ukraine as the lack of legal definition of contract terms changing is a theoretical gap of civil law.

Keywords: *contract, relationship, contract terms changing, consent of the parties, request, rejection of the contract, a significant change in circumstances, the essential terms of the contract, the Civil Code of Ukraine.*

References

1. Zahalna deklaracia prav liudyny vid 12 hrudnia 1948 roku: stanom na 01 liutoho 2015 roku // [Elektronni resurs]. – Rezhim dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print1393250787567541.
2. Yarema A.H. Zahyst tsyvilnykh prav ta interesiv sudom: okremi putannya teorii ta praktyky / A.H. Yarema, A.V. Luzhanskyi, Z.P. Melnyk. – K.: Istyna, 2014. – 420 s.
3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku: stanom na 01 liutoho 2015 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Uktainy. – 2003. – № 435-IV. – [Elektronni resurs]. Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1382955705648366>.
4. Yarema A.H. Problemni pytannia u zastosuvanni Tsyvilnoho I Hospodarskoho kodeksiv Ukrainy / A.H. Yarema, V.H. Rotan. – K.: Referat, 2005. – 336 s.
5. Vavzhenchuk S.Ya. Dohovirne pravo: navchalnyi posibnyk. / S.Ya. Vavzhenchuk. – K.: KNEU, 2011. – 584 s.
6. Pro ipotechne kredytuvannia, operacii z konsolidovanyim ipotechnym borhom ta ipotechni sertyfikaty: Zakon Ukrainy vid 19 chervnia 2003 roku: stanom na 01 liutoho 2015 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Uktainy. – 2003. – № 979-IV. – [Elektronni resurs]. Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/979-15/print1382955705648366>.
7. Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy: u 2 t. – 3-ie vyd. pererob. i dop. / O.V. Dzera, N.S. Kuznietsova, V.V. Luc. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – T.II. – 1088 s.
8. Dohovorne pravo. Knyha vtoraiia: Dohovory o peredache umushchestva / M.Y. Brahynskyi, V.V. Vytrianskyi. – M.: Statut, 2000. – 800 s.
9. Romashchenko I.O. Zmina ta pryypynennia tsyvilnoho pravovidnoshennia yak sposoby

zakhysyu tsyvilnykh prav: Avtoref. ... dys. yryd. nauk: 12.00.03 / Kyivskui natsionalnyi universitet im. Shevchenka. – K., 2014. – 18 s.

10. Romashchenko I.O. Deiaki aspekty zminy ta pryupunennia tsyvilnykh pravovidnosyn / I.O. Romashchenko // Hospodarstvo, pidpriemnytstvo i pravo. – 2011. – №3. – S. 32–35.

11. Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy: u 2 t. – 3-ie vyd. pererob. i dop. / O.V. Dzera, N.S. Kuznietsova, V.V. Luc. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – T.I. – 832 s.

Родман Т. А.,

*соискатель Научно-исследовательского института
частного права и предпринимательства
имени академика Ф.Г. Бурчака
Национальной академии правовых наук Украины*

ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ПРИЗНАКИ ПОНЯТИЯ «ИЗМЕНЕНИЕ УСЛОВИЙ ДОГОВОРА» В ГРАЖДАНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ УКРАИНЫ

***Аннотация.** Мобильность гражданского оборота и скорость развития рыночных отношений являются основополагающими факторами видоизменения договорных обязательств, ведь в течении действия любого из договоров возникают обстоятельства (зависимые или независимые от воли сторон правоотношений), которые нуждаются в уточнении для получения ожидаемого результата каждой из сторон правоотношения.*

В научной статье проанализировано понятия «изменение условий договора» в контексте положений ч. 2 ст. 16 Гражданского кодекса Украины: одним из способов защиты гражданских прав и интересов является изменение правоотношения. Охарактеризованы положения ст. 651-652 Гражданского кодекса Украины относительно оснований для изменения договора, которыми являются: согласие сторон; решение суда по требованию одной из сторон в случае существенного нарушения договора другой стороной; односторонний отказ от договора в полном объеме; существенное изменение обстоятельств, которыми стороны руководствовались при заключении договора.

Исследовано положение ст. 653 Гражданского кодекса Украины относительно правовых последствий изменения условий договора и первоначальных условий, которые подлежат изменению в правоотношении при наличии оснований, установленных ст. 651-652 Гражданского кодекса Украины.

Предложено внести изменения в Гражданский кодекс Украины, поскольку отсутствие легального определения понятия «изменение условий договора» является теоретическим пробелом гражданского права.

***Ключевые слова:** договор, правоотношения, изменение условий договора, согласие сторон, требование, отказ от договора, существенное изменение обстоятельств, существенные условия договора, Гражданский кодекс Украины.*